

ΑΡΧΙΜ. ΕΦΡΑΙΜ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ

Ἐκ πῦ φωτί σου
ὄψόμεθα δῶς

ΛΟΓΟΙ
ΕΟΡΤΙΟΙΚΑΙ
ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2022

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔχουν χαρακτηρισθεῖ «ιερά γράμματα»¹. Ἀναλογικὰ τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κείμενα τῆς παραδόσεως, ποὺ ἐκφράζουν τὴν ἐμπειρία τῶν ἀγίων.

Ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος, Ἐπίσκοπος Κύπρου, γράφει ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀπόκτηση Χριστιανικῶν βιβλίων, τότε ποὺ ἦταν δύσκολο νὰ ἀποκτηθοῦν, διότι ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ θέα τους μᾶς κάνει ὀκνηρότερους πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ μᾶς προτρέπει νὰ στρεφόμεσθε στὴν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Γράφει: «Ἀναγκαία τῶν Χριστιανῶν βιβλίων ἡ κτῆσις τοῖς ἔχουσι· καὶ αὐτὴ γὰρ καθ' ἑαυτὴν τῶν βιβλίων ἡ ὄψις, ὀκνηρότερους ἡμᾶς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζεται καὶ πρὸς δικαιοσύνην μᾶλλον διανίστασθαι προτρέπεται».

Ἔτσι, μὲ χαρὰ προλογίζω τὸ νέο βιβλίο τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου Ἁγίου Ὁρους μὲ τίτλο *Ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς*.

Κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι, προλογίζοντας κανεὶς ἕνα νέο βιβλίο, αἰσθάνεται κάποια δυσκολία, ἀφοῦ ὀφείλει νὰ γράψει γιὰ τὴν ἀξία τοῦ συγκεκριμένου βιβλίου, τὴν προσφορά του στοὺς ἀναγνώστες, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰκανότητα καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ συγγραφέως του, γιὰτὶ ἂν δὲν τὰ διαπιστώσει αὐτά, δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ τὸ προλογίσει. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἕνας τέτοιος ἔπαινος δὲν εἶναι κατάλληλος γιὰ κάποιο συγγραφέα, ποὺ εἶναι μοναχὸς καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπαινῆται.

Ὅμως, ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου πέρασε τόσες δοκιμασίες στὴν ζωὴ του, ἄκουσε τόσες συκοφαντίες καὶ διαβολές, ὥστε δὲν τοῦ προξενοῦν βλάβη τὰ καλὰ λόγια, ἀφοῦ εἶναι «νεκρὸς

1. Β' Τιμ. 3,15.

κατά κόσμον». Και αν ακούσει και κάποιον καλόν λόγο δεν θά τόν βλάψει, αλλά μάλλον θά τόν ενθαρρύνει νά συνεχίσει τὸ διακόνημά του καὶ τὴν ἐργασία του μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Ξεπερνώντας, λοιπόν, αὐτὴν τὴν δυσχέρεια, τονίζω ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἐφραίμ, Ἡγούμενου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου, μὲ τίτλο *Ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς*, ποῦ εἶναι μία ἀγιορειτικὴ μαρτυρία τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ καὶ προέρχεται ἀπὸ Ἡγούμενο τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀμιλίες ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἰσηγήσεις καὶ προσφωνήσεις σὲ Συνέδρια καὶ ὑπάρχουν ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα γιὰ θέματα μοναχικῆς ζωῆς.

Ἄλλωστε, ὁ Ἀρχιμανδρίτης π. Ἐφραίμ κάλλιστα θά μπορούσε νά ἐπαναλάβει τὸν λόγο τοῦ ἁββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου: «Ταῦτα ἔγραψα πρὸς ὑπόμνησιν ἐμήν, καὶ παντὸς ἐντυγχάνοντος τῶδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατέληφα ἀπὸ τε τῆς θεωρίας τῶν γραφῶν, καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς πείρας· ἵνα μοι γένηται βοήθεια, διὰ τῶν προσευχῶν τῶν ὠφελουμένων ἐξ αὐτῶν. Διότι οὐκ ὀλίγον μόχθον κατεβαλόμην εἰς αὐτά».

Ὅπως, ἐπίσης, θά μπορούσε νά ἐπαναλάβει τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «Ὁ λόγους συγγραφόμενος, ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἢ καὶ ἄμφω».

Ὁ π. Ἐφραίμ, ὡς Ἡγούμενος εἶναι ὑποχρεωμένος νά διδάσκει τοὺς μοναχούς του καὶ τὰ πνευματικά του παιδιὰ, ἀφοῦ ὁ ποιμὴν, κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Σιναΐτη στὸ βιβλίον του *Κλίμαξ*, ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι διδάσκαλος πραγματικός, ὁ ὁποῖος ἔλαβε «νοερὰν δέλτον γνώσεως δακτύλῳ Θεοῦ», δηλαδὴ ἔλαβε νοερὸ βιβλίον διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς θείας ἐλλάμψεως, «τῶν λοιπῶν βιβλίων ἀνευδεῆς γενόμενος». Γι' αὐτὸ δὲν ἀρμόζει στοὺς διδασκάλους νά διδάσκουν ἀπὸ ἀντίγραφα, ὅπως καὶ στοὺς ζωγράφους δὲν ἀρμόζει νά ἀντιγράφουν παλαιούς πίνακες.

Έτσι, από τις όμιλίες αυτές αναδύεται ένα ευώδες άρωμα άγιο-ρεϊτικού θυμιάματος και είναι όντως μαρτυρία προερχόμενη από τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας μας. Θὰ μπορούσα νὰ πῶ ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ εὐωδιάζουν, ὅπως τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Εὐδοκίμου τοῦ Βατοπαιδίου.

Ὁ π. Εφραίμ ὁ Βατοπαιδινὸς εἶναι συναρπαστικὸς ὡς ὁμιλητῆς καὶ μὲ τὸ χάρισμα τῆς ἀπλότητος ποὺ διαθέτει καὶ τῆς διεισδυτικότητος τοῦ λόγου του στὴν καρδιὰ τῶν ἀκροατῶν του, συγκινεῖ τὸ ἀκροατήριό του. Οἱ φράσεις του εἶναι ἀπλές, στοχευμένες, δὲν ἔχει τίποτε τὸ περιττὸ καὶ δὲν διακατέχεται ἀπὸ λογοτεχνικὰ «στολισματα».

Συγχρόνως, τὸ περιεχόμενο τῶν λόγων του ἐμπλουτίζεται ἀπὸ τὴν άγιορειτικὴ πείρα ποὺ κληρονόμησε παραδοσιακὰ ἀπὸ άγιο-ρεῖτες Πατέρες καὶ τὸν Γέροντά του, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν δική του πείρα ὡς Ἡγουμένου ποὺ καθοδηγεῖ μοναχοὺς στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ, οἱ ὁποῖοι, λόγω τῆς ἀφιερώσεώς τους ἔχουν πολλές ἀπαιτήσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν γνώση τῶν ὅσων συμβαίνουν στὸν κόσμος, λόγω τῆς ἐπικοινωνίας ποὺ ἔχει μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν σὲ ὅλα τὰ μῆχη καὶ πλάτη τῆς γῆς.

Ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μου πείρα διαβεβαιῶ ὅτι ὁ π. Ἐφραίμ εἶναι φιλόκαλος, ἀνιδιοτελής, ἀνεπίφθονος, καὶ τὸ κυριότερο ἀναγνωρίζει τὰ χαρίσματα τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἀναδεικνύει γιὰ νὰ ἐπαινεῖται ἡ Ἐκκλησία καὶ νὰ δοξάζεται ὁ Θεός.

Θεωρῶ ὅτι οἱ όμιλίες αὐτὲς εἶναι ὠφέλιμες, χρήσιμες καὶ γιὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ γιὰ τοὺς λαϊκοὺς, γιὰτὶ σὰν μιὰ ἀπαλὴ βροχούλα ποτίζουν τὴν καρδιὰ τῶν ἀναγνωστῶν, καί, ὅταν ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος καλὸς σπόρος, θὰ βλαστήσει.

Σὲ κάποια ὁμιλία του λέγει: «Ὁ Ἄθως δὲν παύει νὰ ἐπιτελεῖ τὸ ἔργο του, νὰ δημιουργεῖ Ἁγίους. Ἁγίους οἰκουμενικοὺς, ποὺ μὲ τὸν φωτεινὸ βίό τους καὶ τὴν κεχαριτωμένη διδασκαλία τους ἐπη-

ρεάζουν ὅλη τὴν Ἐκκλησία μας, ἡ ὁποία μέσῳ αὐτῶν σεμνύνεται, λαμπρύνεται καὶ δοξάζεται»².

Αὐτὴ ἡ μαρτυρία τῆς ἀγιορείτικης ζωῆς περνᾷ μέσα στὸ βιβλίο αὐτό, ἀφοῦ πρῶτα πέρασε μέσα ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ ἴδιου τοῦ ὁμιλητοῦ, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι εὐπεπτη καὶ ὠφέλιμη τροφή γι' αὐτοὺς ποὺ βαδίζουν στὴν ἔρημο, πορευόμενοι ἀπὸ τὴν γῆ τῆς Αἰγύπτου στὴν γῆ τῆς Ἑπαγγελίας.

Εὐχομαι οἱ ἀναγνώστες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ νὰ ὠφεληθοῦν πνευματικά.

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

2. Βλ. σ. 41 τοῦ παρόντος τόμου.

ΟΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΡΩΤΟΘΡΟΝΟΙ¹

«Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων»². Ὁ σοφὸς Σολομὼν μᾶς παροτρύνει νὰ ἐγκωμιάζουμε τοὺς δικαίους. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὅμως λέγει ὅτι, ἐὰν ἡ μνήμη κάθε Ἁγίου πρέπει νὰ τελεῖται μὲ ὕμνους καὶ τὰ προσήκοντα ἐγκώμια, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ γίνεται αὐτὸ γιὰ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Παῦλο, τοὺς κορυφαίους τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν ἀποστόλων. Διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ κοινοὶ Πατέρες καὶ καθοδηγητὲς στὴν περίοδο τῆς Χάριτος γιὰ τοὺς ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρες, τοὺς ὁσίους, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἱεράρχες, τοὺς ποιμένες, τοὺς διδασκάλους, καὶ βέβαια γιὰ τοὺς ποιμαινομένους καὶ τοὺς διδασκομένους.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μετὰ τὴν Πεντηκοστή –ἐχοντας ὡς κύρια ὄργανά του τοὺς δύο αὐτοὺς ἀποστόλους– θεμελιώνει τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Πέτρος κηρύττει στοὺς Ἰσραηλίτες μὲ παρρησία τώρα πλέον περὶ τοῦ Θεανθρώπου. Μὲ τὴν δύναμη τοῦ λόγου του καὶ μὲ τὰ ἐπακολουθοῦντα σημεῖα καὶ θαύματα προσελκύει τοὺς πρώην Χριστοκτόνους Ἰουδαίους στὸν Μεσσία Χριστό. Ἔτσι ἰδρύεται ἡ πρώτη Ἐκκλησία, ἡ μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, αὐτὴ τῶν Ἱεροσολύμων.

Ὁ δὲ Παῦλος θεμελιώνει τὴν Ἐκκλησία τῶν ἐθνῶν. Μὲ τὶς τρεῖς περιοδεῖες του καὶ τὸ ταξίδι του στὴν Ρώμη συμβάλλει, ὥστε ὁ τότε κυρίως ἀνεπτυγμένος κόσμος, ποὺ περιελάμβανε τὶς Μεσογειακὲς χῶρες, νὰ γίνῃ ἀπὸ εἰδωλολατρικὸς χριστιανικὸς.

Κατὰ τὸν ἀνθρώπινο παράγοντα αὐτοὶ οἱ δύο ἀπόστολοι συνέβαλαν, ὥστε τὰ διασκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ «νὰ συναχθοῦν εἰς

1. Ὁμιλία στὴν Τράπεζα τῆς Ἱ. Μ. Μονῆς Βατοπαιδίου κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, στίς 29 Ἰουνίου 2002 (π.ἡμ.).

2. *Παροιμ.* 10,7.

ἐν»³· δηλαδή οἱ Ἰσραηλίτες καὶ τὰ εἰδωλολατρικά ἔθνη νὰ συμπεριληφθοῦν μέσα στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ τὴν ὑπεροχὴ αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἔχουμε καὶ τὴν μαρτυρία τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ. Στὸν Πέτρο εἶπε ὁ Χριστὸς ὅτι πάνω σὲ αὐτὸν θὰ οἰκοδομήσει τὴν Ἐκκλησία Του καὶ «πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς»⁴. Αὐτὸς σύμφωνα μὲ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας κρατᾷ τὰ κλειδιά τοῦ Παραδείσου. Γιὰ τὸν Παῦλο ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει στὸν ἀπόστολο Ἀνανία ὅτι ἀποτελεῖ «σκεῦος ἐκλογῆς» καὶ ὅτι θὰ δοξάσει τὸ ὄνομά Του ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν⁵.

Αὐτοί, ὡς πρωτοκορουφαῖοι, εἶχαν ἀναλάβει τὴν μέριμνα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν διακονία τοῦ λόγου, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ διδάξουν στοὺς νέους χριστιανοὺς τὴν ἀθηντική ὁδὸ γιὰ τὴν θεραπεία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ τὸν ἀγιασμό. Ἄν καὶ εἶχαν φθάσει σὲ πνευματικά ὕψη, ἄκουγαν θεῖα ἄρρητα ῥήματα, ἀκόμη καὶ οἱ σκιές τους καὶ τὰ «σουδάριά» τους ἔκαναν θαύματα, προτιμοῦσαν καὶ παρότρυναν τοὺς πιστοὺς στὴν ἀπόκτηση τοῦ ταπεινοῦ φρονήματος.

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος τόνιζε: «τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε»⁶, δηλαδή νὰ τὴν ἐγκολπωθεῖτε, νὰ τὴν ἀγαπήσετε καὶ νὰ τὴν κάνετε κτῆμα σας. Ὁ ἴδιος τὴν εἶχε κάνει βέβαια πρῶτος κτῆμα του, γι' αὐτὸ καὶ συμβούλευε καὶ τοὺς ἄλλους. Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ κατόρθωσε μὲ τὴν θερμὴ μετάνοια, ποὺ βίωνε γιὰ τὴν προηγούμενη ἄρνηση τοῦ Χριστοῦ. Στὸν κατὰ πλάτος βίῳ του ἀναφέρεται ὅτι, κάθε φορὰ ποὺ ἄκουγε νὰ λαλεῖ πετεινός, ἔκλαιγε πικρῶς. Πολλὲς φορὲς ἐπιτρέπει ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὥστε μία πτώση μας νὰ γίνῃ αἰτία πολὺ μεγάλης ὠφελείας, ἂν τὴν ἐκμεταλλευτοῦμε μὲ ταπεινὸ φρόνημα καὶ μετάνοια.

3. Ἰωάν. 11,52.

4. Ματθ. 16,18.

5. Πράξ. 9,15.

6. Ἀ' Πέτρο. 5,5.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας ἀπρόβλεπτη θεοφάνεια, πού εἶχε ὡς πρώτην διώκτης τοῦ Χριστοῦ στὴν Δαμασκό, μνηθῆκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ στὴν ἐξάρτηση καὶ τὴν ταπεινώση. Ὁ Χριστὸς τὸν ἔστειλε στὸν ἀπόστολο Ἀνανία γιὰ νὰ θεραπεύσει τὴν τύφλωση τῶν ματιῶν του. Μήπως δὲν μπορούσε νὰ τὸν θεραπεύσει ὁ ἴδιος ὡς Παντοδύναμος καὶ μόνος ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων; Ἦθελε ὅμως νὰ τὸν διδάξει νὰ ταπεινώνεται, νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλους. Ἔτσι κατόπιν τὸν βλέπουμε νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς ἐλάχιστο τῶν ἀποστόλων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καλεῖται ἀπόστολος⁷, ὡς τὸν πρῶτο, τὸν μεγαλύτερο ἁμαρτωλὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἤρθε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμος⁸. Ἐδειχνε πρακτικὰ στὸν ἑαυτό του τὸ ταπεινὸ φρόνημα, ἀφοῦ δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του – ἀν καὶ ἦταν ἀποδέκτης τόσων θείων ἀποκαλύψεων – μὲ τὸ νὰ πηγαίνει νὰ ἀναφέρεται στοὺς ἀποστόλους Ἰάκωβο, Πέτρο καὶ Ἰωάννη «μήπως εἰς κενὸν τρέχει ἢ ἔδραμεν»⁹.

Ὁ ὕμνογράφος σὲ στιχηρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ παρομοιάζει τοὺς πρωτοκορυφαίους ἀποστόλους ὡς μεγάλους φωστῆρες πού ἔλαμψαν «ὕπὲρ τὸν ἥλιον» καὶ μὲ τὶς ἀκτίνες τοῦ κηρύγματος ὁδήγησαν ὅλον τὸν κόσμος, ἀπὸ τὴν ἄγνοια στὴν θεογνωσία. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τονίζει ὅτι αὐτοὶ οἱ φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας μετεῖχαν σὲ ὕψιστο βαθμὸ τοῦ αἰδίου φωτὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι ἴσοι σὲ ὕψος, δόξα καὶ λαμπρότητα.

Γνωρίζουμε ὅτι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦταν ἀπλᾶ οἱ χαριτωμένοι χριστιανοί, ἀλλὰ αὐτοὶ πού ἔλαβαν τέτοια χαρίσματα ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὥστε νὰ καταστοῦν πρῶτοι στὴν τάξη μέσα στὴν Ἐκκλησία. «Οὓς ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δευτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους», καὶ ἀκολουθοῦν αὐτοὶ πού

7. Βλ. *Α' Κορ.* 15,9.

8. Βλ. *Α' Τιμ.* 1,15.

9. Βλ. *Γαλ.* 2,1.

έχουν διάφορα άλλα χαρίσματα¹⁰. Οί απόστολοι βίωσαν τήν τελειότατη μορφή τοῦ ἁγιασμοῦ. Μὲ τὸν ἀγῶνα τοὺς μεταμόρφωσαν τὶς ψυχές τοὺς σὲ «λειμῶνα ἀρετῶν καὶ παράδεισον πνευματικόν», ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γιὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο¹¹. Ὅμως δὲν ἐπαναπαύθηκαν στὸν προσωπικό τους ἁγιασμό, ἀλλὰ ἔγιναν οἱ θεούμενοι πνευματικοὶ πατέρες, ποὺ δὲν ὑπολόγιζαν τοὺς ἑαυτοὺς τους, τοὺς κόπους, τὶς στερήσεις, τοὺς διωγμούς, τὸν θάνατο, προκειμένου νὰ χειραγωγήσουν τοὺς πιστοὺς πρὸς τὸν Χριστό. Προτιμοῦσαν νὰ θυσιασθοῦν γιὰ χάρη τῶν πνευματικῶν τοὺς τέκνων, νὰ γίνουν αὐτοὶ ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ· νὰ γίνουν «τὰ πάντα τοῖς πᾶσι»¹², μήπως καὶ σωθοῦν κάποιοι. Ὁ Παῦλος ὁμολογεῖ· «τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»¹³

Μποροῦμε ἄραγε νὰ καταλάβουμε τὴν πνευματικὴ ἔγνοια καὶ προσπάθεια, τὸν πόνο καὶ τὴν ψυχικὴ ὀδύνη ποὺ ἔνωθε ὁ Παῦλος, ὥστε νὰ καταφέρει, θεία Χάριτι βέβαια, νὰ μορφωθεῖ σὲ κάθε πνευματικό του τέκνο ὁ Χριστός; Ἐλεγε πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Γαλατίας: «Τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὔ μορφωθῆ Ἰησοῦς ἐν ὑμῖν»¹⁴. Μόνο μία μητέρα ποὺ εἶναι ἔτοιμη νὰ θυσιαστεῖ γιὰ τὸ παιδί της κάθε στιγμή μπορεῖ ἴσως νὰ καταλάβει αὐτὸ ποὺ ἔνωθε ὁ Παῦλος, ὡς πνευματικὸς πατέρας. Ἀλλὰ τὸ πνευματικὸ βίωμα τοῦ ἀποστόλου εἶναι πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὸ τῆς σαρκικῆς μητέρας, γιὰτὶ εἶναι καθαρὰ ἀνιδιοτελὲς καὶ γίνεται ἐν Χριστῷ. Ἄλλοῦ, γιὰ νὰ τονίσει στοὺς πιστοὺς τὸν πνευματικὸ αὐτὸ τοκετὸ καὶ τὴν σχέση ποὺ ὑπάρχει μεταξύ τους, τοὺς ἀποκαλύπτει: «Ἐὰν

10. Βλ. *Α' Κορ.* 12,28.

11. *ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Λόγος ΑΓ' - Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἄγιον ἀπόστολον Παῦλον*, PG 63, 841 (41-42).

12. *Α' Κορ.* 9,22.

13. *Β' Κορ.* 11,29.

14. *Γαλ.* 4,19.

μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ ... ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα»¹⁵.

Αὐτὸ τὸ μεγάλο καὶ ἀνιδιοτελὲς ἔργο τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῶν πιστῶν, ποὺ ἐπιτελοῦσαν οἱ ἀπόστολοι, συνεχίζεται καὶ σήμερα διὰ τῶν πνευματικῶν πατέρων.

Ἡ πνευματικὴ πατρότητα εἶναι ἰδιαίτερο χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δὲν τὴν χαρίζει οὔτε ἡ ἡλικία, οὔτε τὸ ἱερατικὸ λειτούργημα, οὔτε τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ πνευματικοῦ πατέρα. Εἶναι θεοδίδακτη καὶ θεόδοτη κατάσταση, ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν προσωπικὴ ἀγιότητα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως ἀπὸ τὸν φυσικὸ πατέρα κληρονομεῖται ἡ ὕλική ὑπόσταση, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὸν πνευματικὸ πατέρα κληρονομοῦνται οἱ παράγοντες δημιουργίας τοῦ ἐν Χριστῷ προσώπου, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται κατὰ τὸ Βάπτισμα καὶ προάγονται μὲ τὴν μυστηριακὴ καὶ ἀναγεννητικὴ ἀγωγὴ, ποὺ ἀσκεῖ ὁ πνευματικὸς πατέρας.

Πῶς ὅμως πρέπει νὰ ὀρίζονται οἱ σχέσεις μεταξὺ πνευματικοῦ πατέρα καὶ τέκνου; Στὶς Διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων διαβάζουμε ὅτι τὰ πνευματικὰ τέκνα ὀφείλουν νὰ τιμοῦν τοὺς πνευματικοὺς γεννήτορες, διότι τοὺς ἀναγέννησαν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τοὺς ἔθρεψαν μὲ τὸν λόγον, τοὺς ἐλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τοὺς κατέστησαν κοινωνοὺς καὶ κληρονόμους τῶν θείων ἐπαγγελιῶν. Ἐκεῖνοι δὲ νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῶν τέκνων τους μὲ πολλὴ στοργὴ καὶ θερμὴ ἀγάπη, ὅπως ἡ κλώσσα περιποιεῖται τὰ μικρά της. Ἡ σχέση τῆς πνευματικῆς πατρότητος εἶναι σχέση προσλήψεως τῆς προσωπικότητος τοῦ πνευματικοῦ τέκνου καὶ χειραγωγήσεως αὐτοῦ στὰ μονοπάτια τῆς θείας Χάριτος, ἀρκεῖ μόνον πομπὸς καὶ δέκτης –δηλαδή πνευματικὸς πατέρας καὶ τέκνο– νὰ συντονίζονται στὴν ἴδια πνευματικὴ συχνότητα.

15. *Α' Κορ.* 4,15.

Στὸν μοναχισμό ὁ ρόλος τοῦ πνευματικοῦ πατέρα ἔχει ἀνατε-
θει ἰσὺν τὸν Γέροντα. Ὁ μακάριος παπα-Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης μι-
λοῦσε γιὰ ἕναν δεῦτερο ἀνώτερο ζῆλο, καλύτερο ἀπὸ τὸν ἀρχικό
γιὰ τὸν ὑποτακτικό μοναχό· αὐτὸν τῆς ἐνώσεως μὲ τὸν Γέροντα.
Ἔλεγε χαρακτηριστικά: «Ὅσο περισσότερη ἀφοσίωση καὶ ὑπακοή
ἔχεις πρὸς τὸν Γέροντα, τόσο περισσότερη αὐταπάρηση θὰ ἔχεις.
Ὅταν ὑπάρχει ἔνωση μὲ τὸν Γέροντα, τότε ἔρχεται πλημμύρα Χά-
ριτος».

Αὐτὴν τὴν πλημμύρα τῆς θείας Χάριτος, ἀγαπητοί μου ἀδελ-
φοὶ καὶ πατέρες, μετέδωσαν οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἰδιαίτερα οἱ πρωτο-
κορυφαῖοι Πέτρος καὶ Παῦλος ποὺ ἐορτάζουμε σήμερα, στὰ πολυ-
πληθῆ πνευματικά τους τέκνα, ἔτσι ὥστε νὰ μεταμορφωθεῖ καὶ ὁ
πρῶην φανατικὸς Ἰουδαῖος καὶ ὁ πρῶην εἰδωλολάτρης σὲ ἀληθινὸ
δοῦλο τοῦ Χριστοῦ.

Θεωροῦμε ὅτι τὸ σχῆμα (πνευματικὸς πατέρας – πνευματικὸ
τέκνο) εἶναι τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει θεία καὶ ἀσφαλῆ
πνευματικὴ προκοπὴ γιὰ τοὺς πιστοὺς στὸν κόσμος αὐτὸν τοῦ ἀπο-
προσανατολισμοῦ, τῆς συγχύσεως, τῆς ἀρνήσεως τῶν πάντων, τῆς
λατρείας τῶν παθῶν ποὺ ζοῦμε.

Εὐχόμεθα ἡ θεία Χάρις ποὺ ἔκανε τοὺς πρωτοκορυφαίους ἀπο-
στόλους νὰ θεωρήσουν τὰ πάντα «σκύβαλα» γιὰ νὰ κερδίσουν τὸν
Χριστό, νὰ ἐνεργήσει στὶς ψυχὰς ὅλων μας μέσα ἀπὸ τὴν ἀποστολι-
κὴ, πατερικὴ καὶ ἀσφαλῆ ὁδὸ τῆς πνευματικῆς πατρότητος. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
--------------------	---

Α΄ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΟΙ

Ο ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΥΧΟΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΕΦΡΑΙΜ ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΩΤΗΣ	13
ΟΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΡΩΤΟΘΡΟΝΟΙ	35
Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΓΕΡΩΝ ΙΩΣΗΦ Ο ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ	41
ΑΓΙΟΣ ΕΥΔΟΚΙΜΟΣ – Ο ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΥΩΔΙΑΣ	47
ΤΟ «ΛΑΘΕ ΒΙΩΣΑΣ» ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΟΥ	55
ΜΝΗΜΗ ΑΓΙΩΝ ΚΤΗΤΟΡΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΥ	61
ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ	67
Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	75
Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ΩΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ	85
Ο ΓΕΡΩΝ ΙΩΣΗΦ Ο ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΣ ΩΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ	101
ΘΛΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΙΜΑΙΑΣ	115

Β΄ ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΟΙ

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ	127
Η ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	141
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ	149
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΛΗΘΗ	157
Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΣΤΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ	161
Η ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ	169
Η ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΩΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	181

ΕΝ ΤΩ ΦΩΤΙ ΣΟΥ ΟΨΟΜΕΘΑ ΦΩΣ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 14 ^Ο ΑΙΩΝΑ	193
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	211

Γ' ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ	219
ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΠΙ ΓΗΣ ΥΨΩΘΗΤΕ	225
ΕΝΟΙΚΗΣΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥ	231
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ – ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ	237
Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟ ΤΗΣ	243
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ	251
ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΕΟΡΤΑΖΟΜΕΝ	255
Η ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	261
ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΟΥ ΚΑΤΕΛΙΠΕΣ ΘΕΟΤΟΚΕ	267
ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΙΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ	273
ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΖΩΝΗΣ	279